

TÓTH KÁROLY

FÜLEP LAJOS TANÁRI TEVÉKENYSÉGE AZ EÖTVÖS COLLEGIUMBAN

Az előadás elhangzott a Tudós tanárok az Eötvös Collegiumban. Emlékező előadások és kiállítás a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából című konferencián az Eötvös Collegiumban, 2007. november 9-én.

„Emberben ő a mérték” – írta versében Fodor András, Fülep Lajos Eötvös Collegium-i tanítványa.¹

Fülep Lajos rendkívül nagy hatású személyiség volt.

Életéről és munkásságáról kollegái, tanítványai, tisztelői számos helyen és alkalommal megemlékeztek, méltatták, munkáit értelmezték. Előadásomban Eötvös Collegium-i tanári munkájáról szeretnék szólni. Rendhagyó időszakban adatott meg neki a magyar tudós- és tanárképzés e hírneves intézményében tanítani, közvetlenül a megszüntetés előtti években. Rövid ideig volt itt bentlakó tanár, de ezen időszak alatt sikerült olyan tanítványokat elindítania, akikre méltán büszke lehetett és lehet ma is az intézmény.

Az Eötvös József Collegium utolsó, szabadon választott igazgatója, Keresztury Dezső, 1945 májusában vette át az intézmény vezetését.² Ma már világosan látható, elképzelései nem valósulhattak meg a hamarosan bekövetkezett politikai fordulat miatt.

Keresztury, aki maga is a Collegium egyik meghatározó tanáregyenysége volt, 1945 őszétől 1947 márciusáig vallás- és közoktatásügyi miniszterként is tevékenykedett. Collegiumi tanári állásától csak az igazgatói székbe való eltávolítása után, 1948 júniusában vált meg. Keresztury Dezső igazgatói programja az volt, hogy a tanári karba olyan új előadókat hív meg a már régebb óta alkalmazott tanárok mellé, akik tudományos elismertségük, szakmai és emberi kvalitásaik révén sokat adhatnak a collegistáknak.

Keresztury Dezső szándéka tehát egyértelmű volt a minőségorientált elitképzés megtartására. Fülep Lajos felkeresése és meghívása collegiumi tanárnak ugyancsak az ő kezdeményezése volt. Az 1927. óta a Baranya vármegyei Zengővárkony református lelkipásztori tisztségét betöltő művészettörténész, művészetfilozófus Fülep tökéletesen beleilleszkedett az igazgatói koncepcióba. Az 1945-ben hatvanadik életévébe lépett Fülep elismertsége nem lehetett kétséges. A széles körű irodalmi, képzőművészeti kritikai tevékenység, a *Magyar művészet* című kötetének nemzeti és egyetemest egységben szemlélő művészetfilozófiai megalapozása, a Párizsban és Firenzében eltöltött évek,

az 1919-es budapesti egyetemi tanári kinevezés, majd az önként vállalt visszavonulás és a medinai, bajai majd zengővárkonyi lelkipásztori tevékenység, a pécsi egyetem olasz tanszéken végzett egyetemi magántanári, majd nyilvános, rendes egyetemi tanári munka, a népi írók mozgalmával és céljaival való szimpatizálás mind döntő, befolyásoló tényezők lehettek.

Miniszteri kinevezése után, 1945 őszén lépett kapcsolatba Fülep Lajossal Keresztury, első ízben 1946. január elején, Illyés Gyulával kereste fel őt Zengővárkonyban. Az egymással váltott levelek hangneméből úgy tűnik föl, a közel húsz év korkülönbség ellenére igen hamar baráti kapcsolat alakult ki köztük.³ Keresztury először a Magyar Népi Művelődési Intézet felállításában számított volna Fülep tapasztalatára, terveire. Részben ehhez kapcsolódva Fülep egy úgynevezett „Parasztág-nevelő iskola tanterv-vázlatot” is kidolgozott, mely a korai miniszterváltás után nem jutott el a kivitelezés szakaszába.⁴

Keresztury Dezső szándékai Fülep Lajos akaratával is meggyeztek. Húszévi lelkipásztorkodás után maga is elvágott a baranyai faluból, szeretett volna tanítani. Egy tanítványt kört képzelt el maga körül, melynek átadhatta volna tudását és művészeti - művészetfilozófiai nézeteit. Keresztury és Fülep törekvése gyorsan egymásra talált, ám a kivitelezés bürokratikus akadályai majdnem meghiúsították Fülep meghívását collegiumi tanárnak. Sokáig bizonytalannak látszott státuszának ügye, melyet Keresztury miniszterként már nem tudott véglegesen elintézni. Fülep ugyanis kétszeresen is rendelkezett egyetemi tanári jogvisztonnyal. 1919-ben a budapesti egyetem olasz tanszékének nyilvános, rendes egyetemi tanárának nevezték ki, majd nem sokkal azután felfüggesztették. E miatt 1946-ban rehabilitálták, ám a tanszéki állás akkor már be volt töltve. Az 1940-ben megszüntetett pécsi bölcsészkar olasz tanszéke visszaállításának lehetősége is felmerült. Ám Fülep levelezéséből egyértelmű, ő már nem vágyott arra, hogy olasz tanítson, sokkal inkább egy művészetfilozófiai vagy művészettörténeti tanszéken szeretett volna tevékenykedni.

Fülep érdeklődése az Eötvös Collegium iránt már sokkal hamarabb létezett. Fülep 1942-től levelezett az akkor harmadéves filozófia - angol szakos collegistával, Szigeti Józseffel, aki esztétikai, művészeti kérdésekkel kereste fel őt Zengővárkonyban. Levelében Szigeti így jellemezte diákkora Eötvös Collegiumát.⁵ „A szellemi atmoszférát, amiben élek, a collegium levegője szolgáltatja; a könyvtár, ahol a legtöbb collegista oly otthonosan érzi magát, mint sehol másutt (...) s a hosszú hajnalba nyúló viták, világnézeti kérdésekről, vagy szaktudományi

¹ FODOR ANDRÁS: Fülepről és a tanítványokról. In: Fülep Lajos emlékkönyv. Cikkék, tanulmányok Fülep Lajos életéről és munkásságáról. Válogatás, szerk., a bibliográfiát és a jegyzeteket összeáll.: TÍMÁR ÁRPÁD. Budapest, Magvető, 1985. 203.

² Keresztury Dezsőről lásd: TÓTH KÁROLY: Keresztury Dezső élete és munkássága. In: Keresztury Dezső az Eötvös Collegium igazgatója (1945-1948). Tanulmányok. Szerk: PAKSA RUDOLF. Budapest, Argumentum - Eötvös József Collegium, 2004. 9-48.

Keresztury Dezső igazgatóságáról a legteljesebb feldolgozás: PAKSA RUDOLF: A báró Eötvös József Collegium története Keresztury Dezső igazgatósága idején. In: U.o. 67-134.

³ Fülep Lajos levelezését F. Csanak Dóra dolgozta fel tudományos igényűen. A tárgyalt korszakra vonatkozó kötet: Fülep Lajos levelezése. V. 1945-1950. Szerk. a jegyz. és a mutatókat összeáll.: F. CSANAK DÓRA. Budapest, Argumentum, 2001. (A továbbiakban: FLev. V.)

⁴ FLev. V. 105-107.

⁵ Szigeti József levele Fülep Lajosnak, Budapest, 1942. december 23. In: Fülep Lajos levelezése IV. 1939-1944. Szerk. a jegyz. és a mutatókat összeáll.: F. CSANAK DÓRA. Budapest, MTA Művészettörténeti Kutató Intézet - Argumentum, Budapest, 1998. 313.

A BUDAI VIGADÓ 107 ÉVE A KULTÚRA SZOLGÁLATÁBAN

részproblémákról, s még többször esztétikai problémákról, amiket változó tájékozottsággal, de egyazon hévvel és lendülettel vívunk. Szóval eléggé feszült intellektuális atmoszféra ez.”

Fülepet végül – Keresztury közbenjárása nyomán – az Eötvös József Collegiumba osztotta be a minisztérium „szolgálatáért.”⁶ Az Eötvös Collegium 1950-es megszüntetése után került csak át státusza az ELTE művészettörténeti tanszékére, ahol Gerevich Tibor volt a másik professor. Mindezek előtt, a Budapestre való felköltözést tervező Fülep vágya azonban az volt, hogy az Eötvös Collegium hosszú távra biztosítson számára fővárosi lakhatást, amiért cserébe ő tanít. Végül az intézmény önállóságának megszüntetése miatt el kellett költöznie a Széher úti Dohnányi-villába.⁷

A beköltözés mindkét fél és a minisztérium számára elfogadható feltételeinek összehangolása nem ment könnyen, részben a minisztériumi jogászok által, a szerződösszövegekben tett változtatások, részben Fülep többszöri kiegészítései miatt. A Keresztury-hagyatékban fennmaradt levelek tanúsítják Fülep minden részletre kiterjedő aprólékosságát és igényességét. A költöztetésért cserébe Fülep felajánlotta néprajzi gyűjteményét és könyvtárát az Eötvös Collegiumnak. A költözésre a hosszas egyeztetések után végül 1947. november 20-án került sor, amikor Fülep teljes néprajzi anyaga és könyvtára megérkezett a Nagyboldogasszony útjára.⁸

Kétségtelen azonban, hogy Fülep tanári tevékenységének időszaka rendkívül zaklatott volt. Nem sokkal beköltözése után, 1948 januárjában a Római Magyar Akadémiára és onnan Firenzébe utazott, hogy kultuszminiszteri felkérésnek eleget téve, ott tartson két előadást.⁹ E mellett – levelei hozhatók erre bizonyítékként – Keresztury távozása után már sejtette, hogy a Collegium önállóságát fel fogják számolni, ezért már nem érezte helyét biztosnak, elkezdett vidéki lakhatást keresni.¹⁰ Bár még a Keresztury után, kommunista párti nyomásra kinevezett igazgató, Lutter Tibor is tisztelte annyira, hogy nem szólította fel a szobái elhagyására, érezte, nem maradhat sokáig.

Fodor András naplőféléjegyzéseiből pontosan értesülhetünk azokról a körülményekről, melyek munkájában hátráltatták. Leginkább a szellemi szabadság légkörének hiányát, a politikai hangulat komorrá válását tartotta problémának. A collegistáknak rendszeresen kifejtette erről a véleményét. Fodor naplója szerint Fülep egyik legnagyobb fájdalma az volt, hogy az egyre rohamosabb léptekkel kiépülő diktatúra fokozatosan felszámolta a kritika lehetőségét a közélet, így a képzőművészeti élet területén is.¹¹ Magánéletének nehézségei, lánya öngyilkossága, súlyos és kórházi kezeléssel járó betegségei még inkább megviselték, magába fordulóvá tették az idős professzort. Az őt kevésbé tisztelő collegisták által csak „örögnek” csúfolt Fülep ezen okoknál fogva a diákok nagy része számára megközelíthetetlennek tűnt. Azoknak a collegistáknak, akik nem jártak óráira, igen kevés lehetőségük volt a személyes kapcsolat kialakítására. Keresztury Dezső erről, némi keserűséggel

írt negyven évvel később, 1989-ben megjelent visszaemlékezésében.¹² „Nem volt szerencsém Fülep Lajossal sem. Őt azért hoztam föl zengővárkonyi önkéntes száműzetéséből, mert boldogan vállalkozott rá, hogy beszélgetőtársa, mintegy világi lelkiatyja lesz, egyelőre helyettem is, a collegistáknak. Mikor azonban beköltözött, kiderült, hogy a zengővárkonyi parókián bogaras, nehéz természetű, magányos farkassá lett; remek peripatetikus beszélgetőtársa ugyan néhány kiválasztottnak, de kiüledik a közösségből. Egyébként: mindjárt a kezdetben, amikor legnagyobb szükségem lett volna rá, Itáliába ment feltölthetkezni – s én lettem volna az utolsó, aki ebben megakadályoztam volna.”

Keresztury jellemzése jól megragadja Fülep Lajos azon személyiségjegyeit, melyek talán nem is tették volna arra alkalmassá, hogy mindenki „beszélgetőtársa” legyen.

Fülep két típusú órát tartott, az egyiket a Collegium nyugati szárnyának első cmeleti, az udvar felé nyíló szobájában, tehát a collegiumi könyvtár mellett.¹³ Görög művészet, XIX. századi művészet és Művészetfilozófia voltak az órácímei. A XIX. századi művészet órákon főleg a modern francia festészetről adott elő, Cézanne-t emelve ki, míg művészetfilozófiai óráin az őt aktuálisan foglalkoztató kérdések köré fűzte fel mondandóját.

A második típusú óra Fülepnél a múzeum- és kiállításlátogatás volt, az eredeti műalkotások megtekintésének céljából. A félévek folyamán legtöbbször a Szépművészeti Múzeumot keresték fel. Az egyetemes és a magyar művészet értékeit ekkor még együtt bemutató kiállítások egyes részeit, termeit nézték meg egy-egy alkalommal. Többször látogattak el a Fővárosi Képtárba, a Nemzeti Szalonba és a Múcsarnokba, s néhány olyan kiállítást is megtekintettek, mely már a szocialista realizmus korszakát idézte. Fülep ezekről eltérően nyilatkozott diákjai számára, s legtöbbször a XIX. század giccsként elutasított, akadémiai naturalizmusához hasonlította, és mereven elutasította e munkákat. Fülep erélyes, szókimondó stílusára ismerhetünk a Domokos Mátyás visszaemlékezésében megörökített történetben is.¹⁴

„Így mentünk közösen az Erzsébet téri Magyar Szalonba is, ahol egy Magyar Valóság című kiállítást hirdettek. Amikor bevitt minket, fölemelte a fejét (a közöttünk lévő festők, akik mind ismerték őt, már rémülten behúzták a nyakukat), körülnézett, és azt harsogta: - Ez a magyar valóság? Ez a szemét? Ez a szar? Ez a magyar valóság? - Majd hátat fordított és kirobogott. Fülep miután nem volt meglepődve a képek kvalitásával – pedig ezek neves festők szocreál alkotásai voltak –, senkit sem kímélt, mennydörgött.”

A látogatások másik nagy csoportját a magánygyűjtemények felkeresése és a műterem-látogatások jelentették. A korszakban két műterem-látogatásról tudunk, először a Százados úti művésztelepen dolgozó Medgyessy Ferencet keresték fel.¹⁵ A második alkalommal Barcsay Jenő műtermébe látogattak közösen.¹⁶ A Fodor András baráti köréhez tartozó festő-tanárság Varga Hajdú István szervezte meg, hogy az Eötvös Collegium-i csoport a Képzőművészeti Főiskolán megnézhesse a restaurálás

⁶ Eötvös Collegium Levéltára 54.102/d:7

⁷ A költözésre végül 1951. május 11-én került sor. FLev. V. 377.; VI. 34-39.

⁸ FLev. V. 16. és FODOR ANDRÁS: A Kollégium. Napló, 1947-1950. Budapest, Magvető, 1991. 45. (A továbbiakban FODOR 1991.)

⁹ Fodor 1991. 108.; és FODOR ANDRÁS: Ezer este Fülep Lajossal. I-II. köt. Budapest, Magvető, 1986. 15. (a továbbiakban: FODOR 1986.)

¹⁰ FLev. V. 319.

¹¹ FODOR 1991. 207.

¹² KERESZTURY DEZSŐ: Emlékezés az Eötvös Collegium utolsó éveire. In: Valóság, XXXII. évf. 1989. 3. sz. 61-84.

¹³ Ritoók Zsigmond professor úr szíves közlése (2007. nov. 9.), melyet ezúton is köszönök.

¹⁴ Fülep Lajos élete. Szerk. és írta: DIZSERI ESZTER. Budapest, Magyar Református Egyház Kálvin János Kiadója, 2003. 207.

¹⁵ FODOR 1991. 255.; FODOR 1986. 31.

¹⁶ FODOR 1991. 451-452.; FODOR 1986. 70-71.

alatt álló Csontváry Kosztká Tivadar-műveket.¹⁷ Nem tudni biztosan, de valószínűleg maga Fülep is ekkor látta először együtt Csontváry nagyméretű vásznait.

Fülep közel húsz éves vidéki tartózkodása és lelkipásztori tevékenysége alatt mindössze pár alkalommal, s akkor is csak rövidebb időre tudott Budapestre utazni. Ezért is nagyon kíváncsi volt a két világháború közötti magyar művészetből válogató magángyűjteményekre, melyeket ekkor már tulajdonosaiknál meg lehetett tekinteni. Fruchter Lajos, Radnai Béla, Gegesi Kiss Pál, Szilágyi Sándor, Köves Oszkár műgyűjtők személyesen vezették a látogatóikat otthonaikban, napjainkra fogalommal vált gyűjteményeikben. Fodor András naplójából több helyen is részletesen értesülünk az ott szerzett benyomásokról, tapasztalatokról. Rippl-Rónai József, Egry József, Szőnyi István, Bernáth Aurél, Derkovits Gyula képei minden vendég számára hatalmas élményt jelenthettek, főleg hogy fő műveik egy része is ezekben a privát gyűjteményekben kapott helyet. Más típusú művészeti élményt jelentettek a koncertlátogatások, vagy a rádióhallgatások, amikor legtöbbször Bartók Béla szerzeményeit, koncertfelvételeit hallgatták a Collegium közösgéi rádióján.¹⁸

Fülep ezeken kívül kirándulásokra is diákjaival tartott, illetve maga is szervezett egy szociográfiai felméréssel egybekötött kirándulást. Az elsőt Sárospatakra és környékére, a Rétközbe tervezte, de ez nem valósult meg, s a Somogy megyei Csurgóra tette át a helyszínét. Ez a négynapos utazás 1948 májusában volt.¹⁹

Fodor András naplója tanulságos beszámolót tartalmaz egy 1948. decemberi szigetszentmártoni falulátogatásról is.²⁰ Fülep és néhány collegista, egy havas esős decemberi napon tett előre egyeztetett látogatást a Csepel-szigeti faluban, ahol felkeresték a helyi vezetőket, találkoztak a tanácsstagokkal, a jegyzővel. A magyar vidék és a paraszti élet rohamléptekben történő átformálása, a szövetkezetek felülről irányított, erőszakos megszervezése, a helyiek gondolkodásában a marxista elemek megjelenése voltak azok a szembetűnő elemek, melyeket ottlétükkor tapasztalhattak. Később Fülep egy esztergomi kirándulásra is vállalkozott diákjaival, ahol a főbb építészeti - művészettörténeti emlékeket tekintették meg az egykori királyi palotától a Bakócz-kápolnáig.²¹

A Fülep Lajos személye körül összpontosuló kirándulások és tárlatlátogatások mindezekkel együtt viszonylag kevés diákot mozgattak meg. Viszont az a néhány collegista, aki óráira járhatott, a közös étkezések alatt mellette, asztalánál foglalhatott helyet, rendszeresen elkísérhette sétáira, rendkívül sokat kapott tőle. A „kiválasztottakra” Fülep Lajos személye olyan erővel hatott, mely egy egész életre szóló élményt jelentett. Fodor András személye jól példázza azt, hogy milyen hatást gyakorolt a húszéves irodalmárookra Fülep rendkívül sokoldalú, irodalomtörténeti, nyelvi, filozófiai és esztétikai felkészültsége. Nem meglepő tehát, hogy Fodor András is Fülep szellemi büvökrébe került. Azóta nyomtatásban megjelent, sokszor idézett naplófeljegyzései páratlan kortörténeti dokumentumnak számítanak. Fodor költői - műfordítói tevékenységét is mindvégig támogat-

ta Fülep, kéziratok, fordítások átolvasásával, véleményezésével, kritikus és biztató szavakkal. Fodor *Ruszlán és Ludmilla*-fordítása elnyerte tanára tetszését. A többi irodalmi érdeklődésű diák közül Fülephez talán Domokos Mátyás kötődött a leginkább. Ő is rendszeresen felkereste collegista korában Fülepet, sőt 1949-es kizárása után is Fülep miatt tért többször vissza a Collegium épületébe.

Az Eötvös Collegiumban Fülepnél két olyan tanítványa volt, aki később művészettörténészként dolgozott. Az egyik a latin - görög - művészettörténet szakos Rózsa György volt. A másik tanítvány az 1948-ban felvételt nyert Németh Lajos. Mindketten látogatták Fülep óráit, bár Rózsa György csak egy évig, hiszen ő 1943-ban kezdte az egyetemet, de a háborús évek miatt elhúzódott tanulmányainak befejezése. Ennek ellenére részt vett Fülep első collegiumi kurzusán, a Gellért-hegyi sétákra is elkísérte az általa inkább művészettfilozófusnak, mint művészettörténésznek tartott Fülepet.

Sokkal nagyobb hatást gyakorolt azonban Fülep Németh Lajosra, aki 1979-től az ELTE Művészettörténet tanszék egyetemi tanára lett, nem közvetlenül Fülepet, hanem az ugyancsak volt collegista Vayer Lajost követve a professzori státuszban. Németh Lajos Körner Évával egyidőben lett Fülep első aspiránsa a tanszéken. Később írásában többször is megemlékezett professzoráról, ezek közül azonban kevés érinti collegiumi éveiket, inkább Fülep elméleti munkásságáról szólnak. Mindenezek mellett kétség sem férhet hozzá, hogy Németh Lajos művészetszemléletének kialakulásához nagymértékben hozzájárultak a Fülep Lajos mellett eltöltött évek. A filozófiai, módszertani, tudománytörténeti kérdésekkel rendszeresen foglalkozó, a társdiszciplínák iránt nyitott szakember szemléletében mindvégig jelen volt a Fülep által is képviselt szellemi nyitottság.

Fülep többi collegista diákja kevesebb rendszerességgel látogatta óráit, az akkori tanulmányi rendszerben nem kötelező különórákat. Érdességként jegyezhető meg, hogy az Eötvös Collegium-i oktatás egyik „minőségbiztosítási” eljárása, a félév végi, írásban benyújtott tanári jelentés és a diákok egyéncenkénti értékelése hiányzott Fülep Lajos tanári gyakorlatából. A tanári jelentéseket tartalmazó levéltári dosszié egyetlen ilyen iratot sem tartalmaz.

Fodor naplóiból jól kivehető, hogy Fülep órái nem kizárólag előadások voltak, a diákok is aktívan hozzászóltak az órához, sőt Fülep maga is kezdeményezte, hogy a collegisták elmondják véleményüket. A múzeumlátogatások alkalmával, a műalkotásokkal szemben állva pedig szinte elkerülhetetlen volt, hogy a véleményeket ne ütköztessék. Az 1948-as év nyara és a politikai fordulat után már voltak olyan diákjai is, akik marxista szempontból élesen kritizálták – akár óráin is – az akkori szóhasználatot élve „idealista, elavult szellemi-történeti” módszereket használó Fülepet, aki ezekben az években is inkább a visszahúzódást, a publikációs tevékenységének korlátozását választotta.

Eötvös Collegium-beli tartózkodása alatt mindössze három írást tett közzé. Az elsőt 1948 augusztusában a *Forum*-ban *A típusbútor ügyében* címmel,²² a másodikat, nagyobb visszhangot

¹⁷ FODOR 1991. 119.; FODOR 1986. 17.

¹⁸ FODOR 1991. 222.; FODOR 1986. 25.

¹⁹ FLev. V. 303-304. és FLev. V. 315.

²⁰ FODOR 1991. 189-190.; FODOR 1986. 22-23.

²¹ FODOR 1986. 74-75.

²² FÜLEP LAJOS: *A típusbútor ügyében*. In: *Forum*, III. évf. 1948. aug. 8. sz. 644-648. (Újraközölve: FÜLEP LAJOS: *Művészet és világnézet. Cikkei, tanulmányok 1920-1970*. Vál., szerk. a jegyz., a bibl. és a névmut. összeáll.: TIMÁR ÁRPÁD. Budapest, Magvető, 1976. 520-526) és FÜLEP LAJOS: *Egy nagy lehetőség Budapest és az ország újjáépítésében*. In: *Forum*, III. évf. 1948. szept. 9. sz. 690-701. (Újraközölve: U.O. 366-383.)

A BUDAI VIGADÓ 107 ÉVE A KULTÚRA SZOLGÁLATÁBAN

kiváltva az *Egy nagy lehetőség Budapest újjáépítésében* címmel. Illetve még az Eötvös Collegiumban élt, amikor 1950. októberi, akadémiai székfoglaló előadását megtartotta *A magyar művészettörténelem fõadata* címmel.²³

Fülep 1947-es beköltözésekor magával hozta néprajzi gyűjteményét, képzõmûvészeti tárgyait és könyvtárát. A néprajzi gyűjtemény kiállítását Keresztury Dezsõ igazgatóságának utolsó napjaiban rendezték be. Egy szinten volt a könyvtárral, a korábbi földrajzi könyvtár helyén. A diákszállóvá átalakított intézményben és a nyilvános tett könyvtárban már nem volt szükséges a kiállításként bemutatott anyag, így a következõ évek folyamán – nem tudni, mikor és kinek a kezdeményezésére – átkerültek a Néprajzi Múzeumba, ahol többségüket 1952. decemberében vettek fel a leltárkönyvbe és sorolták be õket a különálló gyűjteményekbe.

Az Eötvös Collegium Levéltárában fennmaradt egy fontos szerzõdés, amely egyértelmûvé teszi, hogy néprajzi gyűjteménye a beköltözése pillanatától állami tulajdonná vált. Ennek megfelelõen már a Szécher útra való átköltözéskor sem vitte magával anyagának nagy részét, pedig az épületben maradt egyéb gyűjteményekkel, így a collegiumi könyvtárral együtt akadémiai tulajdonba és kezelésbe került. De Fülep nemcsak néprajzi, hanem képzõmûvészeti értékeit is magával hozta, melyet a „kiválasztott diákok” még itt, az épületben ismerhettek meg a professzor fõhomlokzatra nézõ ablakokkal ellátott, földszinti, délnyugati sarokszobájába látogatva. Képzõmûvészeti gyűjtemé-

nyérõl nincsenek pontos és megbízható adataink, valójában talán túlzás önálló gyűjteménynek nevezni, inkább a hosszú és fordulatos életút alatt gyűjtött, ajándékba kapott, személyes emlékeket, barátságokat megõrökítõ képzõmûvészeti alkotásoknak kell õket tekintenünk. Pályafutása során számos képzõmûvészt ismert, akik nem egy esetben mûvekkel ajándékozták meg. Egyik közeli barátja volt a még Párizsban megismert Márfy Ödön, akinek egyik virágcsendélete volt a tulajdonában. Rippl-Rónaitól két mûvet õrzött, sajnos ezek mai hollétérõl nincsenek adatok. Ezeken kívül birtokában volt tizenegy darab, még valószínûleg Itáliában vásárolt antik görög és etruszk tárgy.²⁴

Az Eötvös Collegiumba felhozott személyes tárgyak többségét azonban mégis a könyvek alkották. Fülep külön könyvtárszobát kapott Kereszturytól, melyet könyveit számára tudott berendezni. Könyvei között is szép számban voltak értékes, Itáliában gyűjtött darabok, halála után ezek a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézet könyvtárába kerültek.

Rövid írásomban és előadásomban egy olyan személyt szerettem volna bemutatni, akinek jelenléte az Eötvös Collegiumban rendhagyó és sajnálatosan rövid volt, de néhány diákjára kétségtelenül egész életre szóló hatást gyakorolt. Fülep Lajost méltán tarthatja számon az Eötvös Collegium emlékezete nagyformátumú, tudós tanárai között.

²³ FÜLEP LAJOS: *A magyar művészettörténelem fõadata*. In: *A Magyar Tudományos Akadémia II. Társadalmi - Történeti Osztályának Közleményei*. II. köt. 1. sz. 1951. 3-24. (Újraközölve: FÜLEP LAJOS: *Művészet és világnézet. Cikk, tanulmányok 1920-1970*. Vál., szerk. a jegyz., a bibl. és a névmut. összeáll.: TÍMÁR ÁRPÁD. Budapest, Magvetõ, 1976. 407-436. és *A magyar művészettörténet-trás programjai. Válogatás két évszázad írásából*. Szerk., a bev. és az utószót írta: MAROSI ERNÕ. Budapest, Corvina, 1999. 283-302.)

²⁴ FODOR 1991. 120-121.; FODOR 1986. 17.